

Kázeň, nekázeň

HANA HORKÁ

BENDL, S. Jak předcházet nekázní aneb kázeňské prostředky. Praha: ISV nakladatelství, 2004. ISBN 80-86642-14-3

BENDL, S. Kázeňské problémy ve škole. Praha: TRITON, 2004. ISBN 80-7254-453-5

BENDL, S. Neukázněný žák – Cesta institucionální pomoci. Praha: ISV nakladatelství, 2004. ISBN 80-86642-36-4

BENDL, S. Školní kázeň. Praha : ISV nakladatelství, 2001. ISBN 80-85866-80-3

Výběr z literatury

CANGELOSI, J., S. Strategie řízení třídy – Jak získat a udržet spolupráci žáků při výuce. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-118-2

KOLÁŘ, M. Bolest šikanování. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-014-3

KOLÁŘ, M. Skrytý svět šikanování ve školách. Praha: Portál, 1997. ISBN: 80-7178-123-1

KYRIACOU, CH. Řešení výchovných problémů ve škole. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-945-3

ONDRÁČEK, P. Františku přestaň konečně zlobit, nebo.... Praha: ISV nakladatelství, 2003. ISBN 80-86642-18-6

Příklad ze školní praxe

Příběh začínající učitelky, která dostala na třídu, v níž nikdo nechtěl učit – děti nerespektovaly učitele, mluvily vulgárně, před zraky učitele ničily třídu
versus

učitelka nad nimi nezlomila hůl, jednala s nimi jako s partnery, chválila je za maličkosti, ve svých reakcích se snažila nebýt stereotypní, nikdy nešla za nadřazeným, aby jí pomohl třídu ukáznit,...

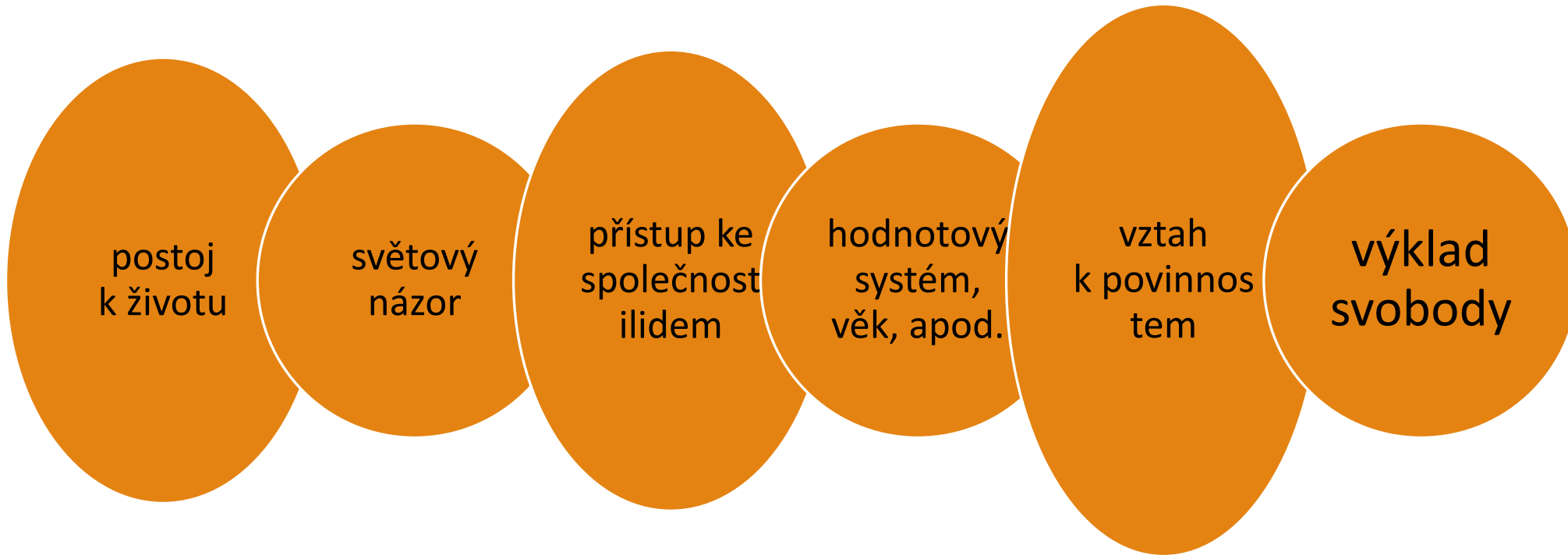
její jednání vyžadovalo hodně trpělivosti, důslednosti a pečlivou přípravu na hodiny, žáci se po nějaké době zklidnili a dalo se s nimi bez problémů pracovat...

Složitost, souvislosti a aspekty fenoménu kázně

Kázeň jako složitý jev zasahuje téměř do všech oblastí lidského života.

Co ovlivňuje postoj ke kázni?

Vymezení kázně a jejího účelu

Kázeň = **vědomé dodržování** zadaných norem chování.

Člověk si je vědom daných norem, zná je a ví, jaké chování se od něj očekává.

Kázeň a poslušnost, řád, pořádek, dril, právo a **mravnost** – otázka **kázeň je otázkou mravní.**

Tři základní **funkce** (W. Ch. Bagley – 1915) **školní kázně:**

- vytváření nezbytných podmínek pro školní práci,
- příprava žáků pro život ve společnosti dospělých,
- pěstování základních návyků sebeovládání.

Pojetí kázně

Tradiční pojetí kázně nedbá na potřeby dětí, vyhovuje učiteli a jeho úkolu "naučit, co určují osnovy". Jejím základem je podřízení se dítěte.

Současné pojetí vychází z potřeb dětí - základem je dodržování pravidel nikoliv jen směrem k učiteli, ale i mezi dětmi navzájem.

Je založeno na zodpovědnosti dítěte, která vzniká tím, že dítě má možnost výběru.

Motivací k splnění úkolu je jeho vnitřní přijetí, ne vnější nadržování .

Základem je pravidlo, že moje svoboda končí tam, kde začíná omezovat svobodu druhého (hlasové projevy takového rázu, aby nerušily ostatní).

Hlavními příčinami nekázně z hlediska dítěte

Onemocnění (chřipka nebo angína - únava, bolesti a ospalost snižují koncentraci jedince a následně vyvolávají podrážděnost či přecitlivělost na jinak běžné podněty).

Poruchy chování, např. ADHD.

Temperamentní ladění dítěte.

Nedostatky ve výživě (do školy bez snídaně nedostatek tekutiny) - oslabuje, unavuje a zvyšuje jeho dráždivost.

Unavené a hladové dítě má obdobný handicap jako dítě nemocné.

Nedostatečná **výchova v rodině** - nefungující rodiny (rozvody, agresivita, neharmonické prostředí).

Nespokojenost a **špatné vzory** z rodiny přenášejí do svého chování ve školním prostředí.

Omezená **komunikace** ze strany rodičů, orientace převážně na práci a kariéru.

Životní prostředí - okolí dítěte, fyzikální podmínky ovlivňují agresi dětí. Vliv tepla a chladu a změn atmosférického tlaku.
Nevábné školní prostředí

Nekázeň ve společnosti - hodnoty, návyky a postoje si žák přináší do školního prostředí.

Negativní vliv **mediálního násilí** – vzbuzuje touhu napodobovat, chápat násilí jako řešení problematické situace nebo pěstuje přecitlivělost a úzkostlivost jedince.

Servírování agresivního chování - otupuje citlivost, zeslabuje přirozený lidský soucit, zvyšuje toleranci k agresivnímu chování druhých.

Přetíženost dětí nejen ve školní oblasti, ale i v mimoškolní - tendence rodičů realizovat vlastní nenaplněné ambice. Děti i přes svůj talent pod tíhou často **rezignují**, nedostává se jim ani dostatek **uznání** ze strany rodičů.

Nuda

Předvádění se chlapců před děvčaty a naopak

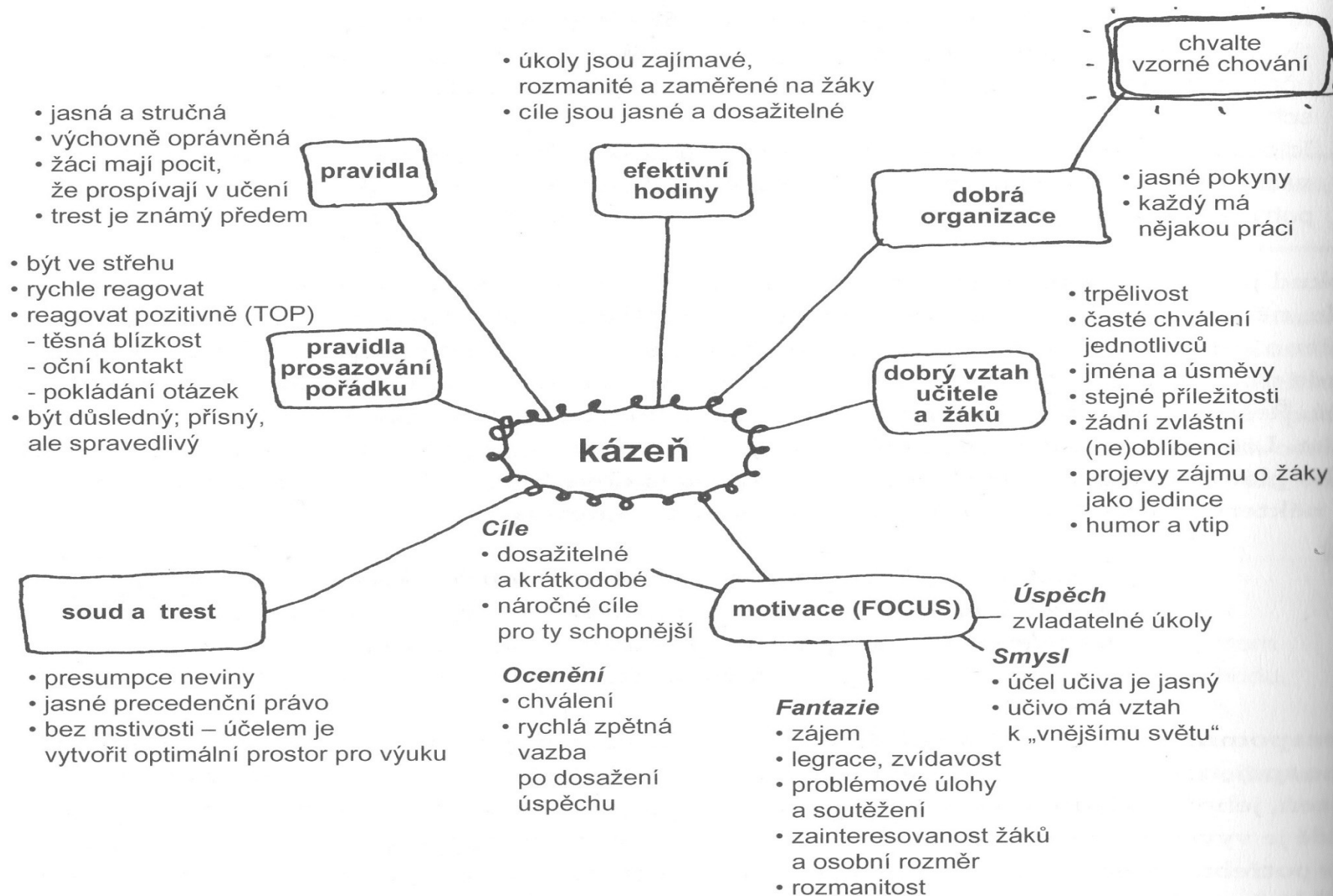
Boj žáků (zejména chlapců) **o moc** a postavení ve třídě (v kolektivu)

Vzájemné **antipatie** mezi žáky, popř. mezi učiteli a žáky

Snaha některých žáků **na sebe upozornit**

Málo učitelů – **mužů** na základních školách

„**Fyziologická neposlušnost**“ (projevy chování hodnocené jako neposlušnost jsou v určitém období vývoje nevyhnutelné – negativismus, vzdorovitost, klackovitost v pubertě,...)

Shrnující pojmová mapa pro kap. 8, 9

Výchova je „*běh na dlouhou trať*“ (Bendl)

**Vztah učitele k
žákům i ke
třídě jako
celku,
vytváření
příznivé
pedagogické
atmosféry**

**Co jsme uvedli
v myšlenkové
mapě -
zobecníme**

- vyjadřujeme příznivé očekávání vůči žákům,
- zajímavě a poutavě podáváme látku,
- chválíme, povzbuzujeme a motivujeme k činnosti,
- dobře organizujeme učební činnosti žáků,
- vzbuzujeme a uspokojujeme zvědavost žáků,
- vyjadřujeme svým postojem ochotu pomoci,

- užíváme situačního humoru bez adresného zesměšňování,
- podporujeme sebeúctu žáků pomocí kladných pokynů a informací,
- poskytujeme pozitivní pomoc,
- jsme optimisticky naladěni a vzbuzujeme důvěru,
- chováme se vstřícně ke všem žákům,
- poskytujeme žákům možnost k seberealizaci,
- dáváme jim možnost k samostatnému rozhodování.

Strategie pro předcházení nežádoucího chování

---

1. Poklesnutí hlasem
2. Procházení třídou
3. Využívání proxemiky (položení ruky na rameno neukázněného žáka – zbytek třídy není rušen)
4. Využívání očního kontaktu
5. Kladení otázek celé třídě a následné vyvolání jednoho žáka (při opačném postupu zbytek třídy ví, že je z „toho“ venku, a nedává pozor)

Nerespektující způsoby komunikace

Úsečnost, moc řečí, nemožnost volby, nejasnost a nekonkrétnost, „teď hned, honem“): Výčitky, obviňování - *„Ty zase (vždycky, nikdy, pořád)...! Kdybys aspoň...!“*

Poučování, vysvětlování, moralizování (moc řečí) – *„Měl/a by sis uvědomit, že...“*

Kritika, zaměření na chyby – *„Tohle jsi udělal/a špatně!“*

Lamentace, citové vydírání, vyvolávání pocitů viny – *„Já (někdo) kvůli tobě...“*

Zákazy, varování – *„Nedělej to, nebo se ti stane...!“*

Negativní scénáře, proroctví – „*Z tebe jednou vyroste...*“

Nálepkování – „*On je takový...*“

Pokyny a příkazy – „*Udělej... Okamžitě běž a udělej...!*“

Srovnávání, dávání za vzor – „*Podívej se na..., vezmi si příklad z ...*“

řečnické otázky – „*Ty snad nechceš...? Copak ty nechceš...?*“

Urážky, ponižování – „*Ty jsi ale...*“

Ironie, shazování – *„To je náš
géníus! To ses teda vyznamenal!“*

Vyhrožování, trestání –
„Přestaň..., nebo...! Běda, jestli...!“

Odměny a pochvaly – *„Když
budeš hodný, dostaneš za
odměnu... Ty jsi ale šikulka!“*

*Další
nerespektující
(neempatické)
způsoby
komunikace –
reakce na
negativní
emoce žáka*

Zlehčování, popírání – „Nic si z toho nedělej!“

Srovnávání – „Musíš se na to podívat jinak!“

Rady, poučování – „Měl/a bys... Musíš pochopit, že...“

Obvinění x souhlas – „Můžeš si za to sám!“ x „Ty máš pravdu!“

Litování a svalování viny – „Chudinko! Za všechno můžou oni!“

**Respektující
způsoby
komunikace
(jasně
stanovená
pravidla,
přímo, na
rovinu)**

Popis, konstatování – *„Vidím, (slyším), že...“*

Informace, sdělení – *„Je...; Je potřeba...; Tohle děláme (tak a tak)...; Pomůže, když...; Když..., tak...“*

Vyjádření vlastních očekávání a potřeb, já-výrok – *„Očekávám, že...; Pomohlo by mi, kdyby...; Vadí mi, že...“*

Možnost jasné, nezpochybnitelné volby (přesný čas,...) – *„Uděláš to tak... nebo tak...? Můžeš si vybrat.“*

Dvě slova – *„Jirko,...! Žádné pošťuchování!“*

Prostor pro spoluúčast a aktivitu dětí – „*Co s tím uděláme? A co si o tom myslíš ty?*“

Ocenění - zaměření na pozitivní věci a úspěchy – „*To musíš být na sebe hrdý, že...*“

různé druhy povzbuzení (učitel uvede žáka do situace, ve které uvidí sám sebe v jiném světle, učitel říká o pozitivích žáka jinému učiteli v přítomnosti dotyčného žáka, připomenout úspěch z minulosti)

Omluva ze strany učitele: „*Omlouvám se ti, že...*“

Empatická reakce (vyjádření a přijetí pocitů, naslouchání)

Mohl bys mi o tom říct něco více?

Jestli jsem to dobře pochopil, tak ty říkáš, že...

Zdá se, že jsi opravdu velmi rozzlobený...

“Dítě nevychovává to, co dospělý žvaní,
ale to jaký opravdu je.” (Jung).

Držím Vám pěsti.

Děkuji.